ЎРТАЧИРЧИҚ ТУМАНЛАРАРО ИҚТИСОДИЙ СУДИНИНГ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Ўртачирчиқ тумани

2024 йил 14 октябрь

Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий судининг судьяси Х.Н.Равшанов раислигида, судья ёрдамчиси Ф.Қулматов котиблигида, даъвогар вакили Д.Садиков (судга тақдим этган ишончномаси асосида) иштирокида, даъвогар – "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамиятининг манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Тошкент вилояти бошқармаси жавобгар – "Qizlar Bo`ston" фермер хўжалиги ҳисобидан "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамиятининг фойдасига 195 244 374,40 сўм асосий қарз, 97 622 187,2 сўм пеня ва суд харажатини ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича иқтисодий ишни Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий судининг биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниқлади:

Даъвогар – "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамиятининг манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Тошкент вилояти бошқармаси Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий суди даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар – "Qizlar Bo`ston" фермер хўжалиги ҳисобидан "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамиятининг фойдасига 195 244 374,40 сўм асосий қарз, 97 622 187,2 сўм пеня ва суд харажатини ундиришни сўраган.

Даъвогар ушбу иқтисодий ишни Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Тошкент вилоят ҳудудий бошқармаси вакиллари иштирокисиз кўриб чиқишни сўраган. Суд ушбу ишни даъвогар Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Тошкент вилоят ҳудудий бошқармаси вакили иштирокисиз кўриб чиқишни лозим деб топди.

Даъвогар вакили суд мажлисида иштирок этиб, даъво аризасидаги талабини қўллаб, даъвогар судга даъво ариза киритгандан сўнг, жавобгар суд муҳокамаси кунига қадар асосий қарздорликни тўлиқ равишда бартараф этмаганлиги боис, даъво талабидаги асосий қарздорликни қисман 180 004 597,57 сўмга қаноатлантиришни, пеняни эса амалдаги қонунчилик талаблари доирасида ундириб беришни сўради.

Жавобгар суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинганлигига қарамасдан, ўзининг ишончли вакили иштирокини таъминламади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 128-моддасига асосан агар суд иқтисодий суд ишларини юритиш иштирокчиси ўзига юборилган ажримнинг кўчирма нусхасини олганлиги ёки ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа усулда хабардор қилинганлиги тўғрисида суд мажлиси бошлангунига қадар маълумотларга эга бўлса, ушбу иштирокчи тегишли тарзда хабардор қилинган деб ҳисобланади.

Иқтисодий суд ишларини юритиш иштирокчиси қуйидаги ҳолларда ҳам суд томонидан тегишли тарзда ҳабардор қилинган деб ҳисобланади, агар:

ажрим йўлланган шахс ажримнинг кўчирма нусхасини олишни рад этган ва ушбу рад этиш қайд этилган бўлса;

суд томонидан юридик шахснинг судга маълум бўлган охирги жойлашган ери (почта манзили), фуқаронинг яшаш жойи бўйича юборилган ажримнинг кўчирма нусхаси олувчи кўрсатилган манзилда йўқлиги сабабли топширилмаган ва бу ҳаҳда алоҳа муассасаси судни хабардор ҳилган бўлса;

ажримнинг кўчирма нусхаси суд томонидан электрон почта орқали ёки хабардор қилинганлик фактини тасдиқловчи бошқа алоқа воситаларидан фойдаланган қолда юборилган кундан эътиборан уч кун ўтган бўлса.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддасининг 3-қисмига асосан иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган жавобгар, учинчи шахслар суд мажлисига келмаса, низо уларнинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин.

Иш жилдида жавобгарнинг суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор этилганлигини тасдиқловчи маълумотлар мавжуд. Шу боис, суд ишни жавобгар шахснинг иштирокисиз кўриш мумкин деб ҳисоблайди.

Суд, даъвогар вакилининг тушунтиришлари ҳамда кўрсатувларини тинглаб, ишдаги мавжуд ва тақдим этилган ҳужжатларни ўрганиб, қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантиришни лозим топади. Ушбу иқтисодий ишни кўриб чиқиш бўйича суд ҳаражатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим деб топди.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 333-моддасига асосан, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 68-моддасида белгиланганидек, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Суд мажлисида даъвогар вакилининг тушунтиришлари ва ишдаги мавжуд хужжатлардан кўринишича тарафлар ўртасида, яъни "Qizlar Bo`ston" фермер хўжалиги ва "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти ўртасида 2022 йил 10 сентябрда №2/340-сонли "Бошоқли дон харид қилиш бўйича фьючерс" шартномаси (Кейинги ўринларда Шартнома деб юритилади) тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Qizlar Bo`ston" фермер хўжалиги-"Хўжалик" 2023 йил ҳосилидан ўзига тегишли ер майдонидан давлат стандарти бўйича Шартноманинг 1.2., 1.3-бандларида кўрсатилган дон маҳсулотни топшириш мажбуриятини, "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти – "Тайёрловчи", "Qizlar Bo`ston" фермер хўжалигини-"Хўжалик"ни ушбу шартномада белгиланган тартибда бошоқли дон уруғлиги билан таъминлаш, етиштирилган маҳсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олганлигига тарафлар ўзаро келишишган.

Шартноманинг 3.4-бандига кўра, "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти – "Тайёрловчи", "Хўжалик"дан харид қилинадиган бошоқли дон учун якуний ҳисоб-китобни ҳосил йилининг 1 октябрига қадар тўлиқ амалга оширилишига тарафлар ўзаро келишишган.

Аниқланишича, жавобгар – "Qizlar Bo`ston" фермер хўжалиги даъвогар – "Santa Group Agro" МЧЖга, электрон кўринишда тузилиб, тасдиқланган 2023 йил 1 октябрдаги 2-сонли ҳисоб-варақ-фактурага асосан 121 216 113 сўмлик (ҚҚС билан, 40,488 тонна) буғдой, 2023 йил 3 октябрдаги 3-сонли ҳисоб-варақ-фактурага асосан 87 454 278,77 сўмлик (ҚҚС билан, 33,636 тонна) буғдой ҳамда 15 233 776,83 сўмлик (ҚҚС билан, 5,861 тонна) буғдой топширганлиги суд муҳокамасида аниқланди.

Шунингдек, даъвогар – "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти томонидан 2023 йилнинг 31 декабрь холатига холатига бир томонлама тузиб

тасдиқлаган ўзаро ҳисоб-китобларни солиштириш далолатномаси ва судга тақдим этилган ҳисоб-фактураларга, юк хатлари ва бухгалтерия маълумотларига асосан, "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамиятининг сарф-харажатлари (шартномага асосан жавобгарга берилган минерал ўғитлар ва бошқа моддий ресурслар) қийматидан "Хўжалик" томонидан "Тайёрловчи"га топширган дон маҳсулотларининг қиймати чегирилганда, жавобгарнинг даъвогар олдида 180 004 597,57 сўм (403 908 766,17 сўм моддий ресурс — 223 904 168,6 сўмлик буғдой) асосий қарздорликка йўл қўйганлиги суд муҳокамасидаги ҳисоб-китобларга ва тақдим этилган бухгалтерия маълумотлари асосида аниқланди.

Даъвогар томонидан жавобгарни оғзаки ва ёзма равишда юзага келган қарздорликни бартараф этиш бўйича огоҳлантирилганлигига қармасдан қарздорлик бартараф этилмаган.

Даъвогар вакилини суд муҳокамасида таъкидлашича жавобгар томонидан юзага келган қарздорликни суд муҳокамаси кунги қадар тўламаган. Ушбу ҳолат, даъвогар томонидан судга тақдим этилган ҳамда иш ҳужжатларидаги маълумотлар, ўзаро солиштирма далолатномасида ўз аксини топган ҳамда суд муҳокамасидаги ҳисоб-китобларга асосан жавобгарнинг даъвогар олдидаги асосий қарзи 180 004 597,57 сўм миҳдорида эканлиги суд муҳокамасида ўз исботини топди.

Қайд этилганлардан келиб чиқиб, даъвогарнинг жавобгар ҳисобидан 195 244 374,40 сўм асосий қарзни ундириш талаби мавжуд ва тақдим этилган ҳужжатлар, тарафларнинг вакилларини кўрсатувларига асосан 180 004 597,57 сўм миқдорида ўз исботини топганлиги боис, суд даъвогарнинг мазкур даъво талабини 180 004 597,57 сўм миқдорида қаноатлантиришни лозим деб ҳисоблайди.

Шу билан бирга, даъвогар ўзининг даъво аризасида ва даъвогар вакили суд муҳокамасида Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуҳуҳий базаси тўғрисида"ги ҳонунининг талабларига асосан ва шартнома талабларига жавобгар ҳисобидан 97 622 187,2 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

Даъвогар томонидан жавобгарни оғзаки ва ёзма равишда юзага келган қарздорликни бартараф этиш бўйича огоҳлантирилишига қармасдан қарздорлик бартараф этилмаган.

Ушбу ҳолатда, суд жавобгарнинг шартномаларнинг шартларига кўра, топширилган маҳсулот ҳақини ўз вақтида тўламаганлиги сабабли, даъвогарнинг даъво аризасидаги жавобгар ҳисобидан пеня ундириш талабини асосли деб ҳисоблайди.

Бирок, **У**збекистон Республикаси Олий Хўжалик СУДИ Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун хужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги №163-сонли қарорининг 2-бандида шартномада жарима ёки пеня шаклида белгиланадиган неустойка тарафлар томонидан қабул қилинган мажбуриятларнинг бажарилишини таъминлаш усулларидан бири хисобланиши, неустойкани ундириш тўғрисидаги даъволарни ҳал қилишда микдорининг конун талабларига мувофик хисобланганлиги, унинг асослилиги, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги каби холатларни хар томонлама ва чуқур мухокама қилиб, талаб қилинган неустойканинг адолатли миқдорини белгилашлари шартлиги тўғрисида тушунтириш берилган.

Узбекистон Республикаси Фукаролик кодексининг 326-моддасида агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга хақли эканлиги, бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий ахволи, шунингдек

кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши кераклиги, суд алоҳида ҳолларда ҳарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуҳуҳига эга эканлиги назарда тутилган. Бунда неустойканинг энг кам миҳдори Фуҳаролик кодексининг 327-моддасида кўрсатилган фоизлар миҳдоридан кам бўлмаслиги лозимлигини эътиборга олиб, суд жавобгардан ундирилиши талаб ҳилинган пеняни 19 000 000 сўм миҳдорида ҳаноатлантиришни лозим деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддасига кўра, Даъвогарнинг талаблари у судга мурожаат қилганидан сўнг жавобгар томонидан ихтиёрий равишда қаноатлантирилса, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилади, шу билан бирга, агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонунчиликда белгиланган ҳуқуқдан фойдаланилган ҳолда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши ҳисобга олинмаган ҳолда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиққан ҳолда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, суд даъвогарнинг даъво талабини қисман қаноатлантиришни ҳамда Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 118-моддаси талабларига ва жавобгар вакилининг ушбу ишни кўриб чиқиш билан боғлиқ суд харажатларини тарафлар ўртасида мутаносиб равишда тақсимлашни лозим деб топди.

Бунда, суд даъво аризадаги ундирилиши сўралган асосий қарзни рад қилинган қисми ва унинг эллик фоизи пеня қисмига ҳисобланадиган давлат божини даъвогарнинг зиммасига юклатишни лозим деб топади.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 236, 326, 327, 333-моддаларини ва Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 128, 170, 176-179, 186-моддаларини қўллаб, суд

ҚАРОР ҚИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво талаби қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар – "Qizlar Bo`ston" фермер хўжалиги хисобидан:

- даъвогар "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 180 004 597,57 сўм асосий қарз, 19 000 000 сўм пеня ва 34 000 сўм почта харажати ундирилсин;
 - Республика бюджетига 5 400 137,92 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъвогар – "Santa Group Agro" масъулияти чекланган жамияти ҳисобидан Республика бюджетига 457 193,31 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъвогарнинг қолган даъво талабини қаноатлантириш рад қилинсин.

Хал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддат ўтгач, конуний кучга киради.

Хал қилув қарори қонуний кучга кирганидан кейин ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳарорига нисбатан тегишли тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Раислик қилувчи, суд

Х.Н.Равшанов